

Raadsvoorstel

Onderwerp: Managementrapportage 2012

Agendanr. :
Reg.nr. : 96992
B&W verg. : 06 november 2012
Commissie : FES
Cie_verg. : 26 november 2012
Raadsverg. : 11 december 2012

1) Status

Uw raad krijgt na afloop van het jaar in het kader van uw controlerende rol de jaarrekening ter vaststelling voorgelegd. Hierbij informeren wij u over het geprognoseerde rekeningresultaat voor 2012.

In het kader van rechtmatigheid bieden wij u, ter vaststelling, twee begrotingswijzigingen aan.

2) Samenvatting

De managementrapportage 2012 laat een geprognoseerd positief resultaat zien van € 0,8 miljoen. In het kader van rechtmatigheid stellen wij een tweetal wijzigingen op de begroting 2012 voor:

1. Budgetten voor taakmutaties van de algemene uitkering en de bijbehorende tegenposten worden overgeheveld naar 2013 wanneer deze taakmutaties in 2012 nog niet zijn uitgevoerd.
2. Budgetten voor nog niet uitgevoerde noodzakelijke activiteiten worden overgeheveld naar 2013, inclusief een eventueel bij deze post behorende mutatie in een reserve dan wel overlopend passief.

3) Voorstel

Bijgaand concept – raadsbesluit vaststellen waarin wordt gevraagd om te besluiten tot:

- Het overzicht begrotingswijzigingen naar aanleiding van taakmutaties vast te stellen.
- Het overzicht begrotingswijzigingen naar aanleiding van budgetoverheveling vast te stellen.

Steller : De Bijl

Tel. : (073) 615 95 64

E-mail : k.debijl@s-hertogenbosch.nl

4) Aanleiding

Voor u ligt de managementrapportage van de gemeente 's-Hertogenbosch over 2012. In deze rapportage presenteren wij onze inschatting van het rekeningresultaat over geheel 2012. Het betreft geen uitputtende financiële rapportage. Uitsluitend de afwijkingen groter dan € 25.000 worden vermeld. Voor een specificatie van de incidentele en structurele verschillen wordt verwezen naar bijlage 1. In deze bijlage zijn alleen de budgettaire effecten opgenomen.

Naast de relevante financiële afwijkingen worden ook de beleidsmatige afwijkingen op programmaniveau weergegeven. Deze laatste zijn opgenomen in bijlage 2.

5) Inhoud

Nadere toelichting op het onderwerp:

In deze rapportage maken we onderscheid tussen budgettair neutrale onderwerpen en onderwerpen die een effect hebben op de rekeninguitkomst. Voor beide categorieën lichten we onderstaand de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting toe.

Budgettair neutrale afwijkingen

In het rekeningresultaat zijn al diverse verrekeningen met reserves opgenomen, omdat hierover reeds specifieke afspraken zijn gemaakt met de raad. Voorbeelden zijn het saldo exploitatie WMO, onderwijshuisvesting en parkeer en verkeer. Onderstaand lichten wij de belangrijkste afwijkingen toe op deze zogenaamde 'gesloten circuits'.

Inzameling afval eigen inwoners

Op basis van de realiteit tot en met maart 2012 is t.o.v. de begroting een structureel geprognostiseerd voordelig verschil geconstateerd van € 535.000 m.b.t. afvalinzameling voor eigen inwoners. Dit voordeel is verwerkt in de begroting 2013. Op basis van de realisatie tot en met juli 2012 is geconstateerd dat het verwachtte voordelig saldo eind 2012 op zal lopen naar € 1.500.000. Dit voordelig verschil ontstaat enerzijds door incidentele voordelen uit het afvalfonds ad. € 300.000 en hogere opbrengsten oud ijzer ad. € 80.000 en anderzijds door structurele voordelen m.b.t. de inzamelkosten door:

- Efficiency opzet van werkwijzen en processen
- Bestendig lager aanbod en samenstelling van de tonnages restafval en papier
- Minder aanbod KCA
- Hogere opbrengsten reinigingsrecht

Ten opzichte van de begroting 2013 wordt derhalve een voordelig nog te verwerken structureel voordeel ad € 585.000 verwacht. Als gevolg hiervan en van te verwachten voordelen, vooruitlopend op de aanbesteding van de verwerking van restafval, leggen we u bij het raadsvoorstel Aanpassing tarieven OZB/RZB, leges en reinigingsheffingen 2013 een verdere verlaging van de afvalstoffenheffing voor.

Voor nadere details wordt verwezen naar bijlage 3 Afvalstoffendienst.

WMO

In 2012 staat een onttrekking aan de reserve WMO begroot van ongeveer € 1,5 miljoen euro. In werkelijkheid zal er een storting plaats vinden van € 1,7 miljoen. Dit verschil van € 3,2 miljoen is opgebouwd uit de volgende posten:

- Huishoudelijke hulp in natura (€ 728.000 voordeel)
De nieuwe wijze van indiceren, gebaseerd op het oplossende vermogen van burgers zelf, leidt tot een daling van de gemiddelde verstrekking hulp bij het huishouden naar 2,7 uur per week.
- PGB's huishoudelijke hulp (€ 373.000 voordeel)
Het aantal PGB-gebruikers daalt iets, onder andere door betere controles op rechtmatig gebruik van deze PGB's.
- Eigen bijdragen huishoudelijke hulp (€ 695.000 voordeel)
Als gevolg van belastingtechnische maatregelen van het Rijk vallen de eigen bijdragen door burgers hoger uit.
- Woonvoorzieningen (€ 645.000 voordeel)
De maandelijkse kosten voor woonvoorzieningen fluctueren flink maar vallen naar verwachting op jaarbasis lager uit dan begroot. Dit komt door een daling van het aantal aanvragen en een (incidentele) afboeking van openstaande verplichtingen (€ 200.000) van mensen die zijn overleden of op verplichtingen (die ouder zijn dan 5 jaar) waarvan verwacht wordt dat ze niet meer gaan leiden tot uitbetaling.
- Afrekening voorgaande jaren (€ 500.000 voordeel)
Naast bovenstaande verschillen in de exploitatie ontvangen we van het Rijk nog een afrekening over voorgaande jaren die ook in de reserve WMO gestort zal worden.
- Overige verschillen
De overige verschillen vormen een voordeel van € 0,3 miljoen.

Bij de behandeling van de voorjaarsnota 2014 zullen we terugkomen op bovenstaande posten, mede in relatie tot de € 1 miljoen die de raad op basis van voorstel 10.1051 (vergadering 12 april 2011) structureel heeft toegekend. Daarbij zullen we uiteraard ook de uitkomsten van het nu bekende regeerakkoord betrekken.

WWB

De prognose van het aantal bijstandsklanten voor 2012 komt overeen met de begroting 2012. We krijgen meer middelen van het Rijk (Macro budget én declaraties BBZ) dan begroot. Dit leidt naar verwachting tot een hogere storting in de reserve FWI.

Eind september is het definitieve macrobudget vastgesteld door het Rijk op € 46.130.750. Het verschil met het voorlopige budget is ruim € 204.000.

De huishoudinkomenstoets heeft extra werkzaamheden gevraagd (zie raadsvoorstel 24 januari 2012). Er is geen extra budget toegekend voor alle werkzaamheden. We streven er naar om deze kosten zoveel mogelijk binnen de vastgestelde begroting 2012 van dekking te voorzien.

Het Rijksbudget 2012 voor de WWIK is gebaseerd op de aantallen uit 2010.

De WWIK zou in eerste instantie worden beëindigd per 01-01-2012. Er is echter een overgangstermijn ingevoerd tot 1 juli 2012. Zodoende zijn er minder klanten die een beroep hebben kunnen doen op de WWIK. Hierdoor is een voordeel gerealiseerd.

Bij de vaststelling van het definitieve budget WWIK door het Rijk wordt naar verwachting rekening gehouden met de lagere aantallen. Een verlaging van het budget is dan ook aannemelijk. Wij gaan er zodoende van uit dat het budget voor 2012 toereikend zal zijn voor de betaling van de uitkeringen en het uitvoeren van de werkzaamheden. Wij laten dan ook geen voor- of nadeel zien.

Parkeren

Als gevolg van de economische crisis zien we de laatste jaren een teruggang in de parkeerinkomsten. De teruggang stabiliseert op het niveau van het jaar 2011. Op grond van geactualiseerde meerjarenramingen m.b.t de reserve Parkeer en Verkeer hebben we de raad een bijgestelde begroting 2012 voorgelegd, gebaseerd op de werkelijke resultaten in 2011. De parkeerinkomsten vertonen geen afwijking ten opzichte van de bijgestelde begroting voor de meerjarenramingen. De formele begroting 2012 is echter niet aangepast aan het niveau van inkomsten 2011. Ten opzichte van de formele begroting wordt derhalve een extra onttrekking verwacht van € 1,53 miljoen aan de reserve Parkeer en Verkeer.

Weener Groep

Vanuit het Fonds Integrale Afweging hebben we een bijdrage verstrekt van € 1,9 miljoen om het begrotingstekort 2012 af te dekken. Dat tekort resteerde na het pakket van maatregelen dat we getroffen hadden, om de in 2011 doorgevoerde structurele korting op de rijksbijdrage van 5 % op te vangen. We verwachten over 2012 per saldo ruim € 1 miljoen minder tekort. Dit voordeel hangt enerzijds met name samen met een structurele verbetering van de bedrijfs- en detacheringsoptbrengsten (€ 0,5 miljoen) en is anderzijds het gevolg van incidentele baten (€ 0,7 miljoen vrijval voorziening premies). Daarmee worden ook de hogere personeelskosten en incidentele kosten gecompenseerd. Ook de kostenbeheersing en de bezuinigingsmaatregelen in de bedrijfsvoering sorteren effect.

Een risico-factor blijft dat er nog geen nieuwe CAO-WSW is afgesloten alsook de pensioenproblematiek van de WSW. De premies zullen als er geen maatregelen worden genomen fors stijgen.

Tweede belangrijk gegeven is het niet doorgaan van de Wet Werken naar Vermogen. Daarmee zijn de geplande ingrijpende bezuinigingen op de WSW (vooralsnog) voor 2013 en later teruggedraaid. Maar tegelijkertijd zijn er vanuit het rijk ook geen middelen meer beschikbaar voor herstructurering van de WSW. Die financiering is komen te vervallen. Desondanks blijft ons streven er op gericht om het exploitatietekort structureel op te lossen. In dat kader verwachten we door samenvoeging van delen van AMSZ met Weener Groep efficiency-voordelen te realiseren op het gebied van organisatie, huisvesting en automatisering. Dit vergt evenwel een transitie-proces. We zullen de benodigde voorziening dit jaar nog actualiseren.

Budgettaire afwijkingen

De managementrapportage 2012 laat een geprognosticeerd voordeel van circa € 0,8 miljoen zien over 2012. Hiervan kan de volgende specificatie per pijler/programma worden gegeven, waarbij een voordeel is weergegeven als positief getal en een nadeel als negatief getal.

Programma	Bedrag (x 1.000)
Stad van modern bestuur	781
Bestuursorganen en -ondersteuning	581
Dienstverlening	200
Sociale kwaliteit	537
Participatie	-220
Zorg	120

Veiligheid	348
Ruimte voor talent	318
Cultureel klimaat	-29
Fysiek	-2.170
Wonen en werkomgeving	-130
Sport en recreatie	460
Milieurespecterende ontwikkeling	-2.400
Cultuurhistorische kwaliteit	-100
Werk en economie	-19
Ruimte voor bedrijvigheid	-225
Arbeidsparticipatie	206
Algemene dekkingsmiddelen	1.695
Beleggingen en overige baten en lasten	2.100
Gemeentelijke belastingen	115
Algemene uitkering gemeentefonds	-520
Eindtotaal	824

Onderstaand zullen per programma individuele items met een belangrijke afwijking (groter dan € 100.000) worden toegelicht.

Bestuursorganen en –ondersteuning

- Facilitaire dienstverlening (€ 200.000 voordeel)

Het voordeel is met name het gevolg van een nieuwe aanbesteding en toegenomen digitalisering waardoor voordelen zijn ontstaan op de budgetten voor kopiëren en printen, kantoorbenodigdheden / drukwerk en porto. Dit voordeel komt boven op de al verwerkte taakstelling voor inkoop.

- Voormalig personeel (€ 250.000 voordeel)

Het voordeel op de kosten van voormalig personeel wordt met name veroorzaakt door meevallende VUT- en FPU-uitkeringen. Met name door soberdere regelingen blijven medewerkers langer doorwerken.

Dienstverlening

- Leges Burgerzaken (€ 200.000 voordeel)

De hoger dan begrote leges-opbrengst wordt veroorzaakt door hogere aantallen reisdocumenten, met name als gevolg van het vervallen van kinderbijschrijving in paspoorten ouders. Voor kinderen is een eigen reisdocument noodzakelijk.

Participatie

- Participatiebudget (€ 200.000 nadeel)

Het participatiebudget laat een voordeel zien van € 2,2 miljoen. Hoofdzakelijk betreft het hier extra toegekende middelen uit het Fonds integrale afweging die op dit moment niet nodig blijken te zijn vooral als gevolg van het invoeren van het Aanvalsplan Werk. De grootste posten zijn:

- Jongerenloket (€ 250.000 voordeel)
Bij het ontwikkelen van het dienstverleningsconcept van het Jongerenloket hebben we de nadruk gelegd op intensieve persoonlijke coaching en begeleiding en effectiever gebruik maken van kennis en expertise bij lokale instellingen. Hierdoor is minder inhuur van externe partners nodig geweest.
- Werk 27+ (€ 150.000 voordeel)
Het in 2011 ingezette Aanvalsplan Werk is zo succesvol dat er minder re-integratietrajecten ingekocht worden dan vooraf verwacht. Coaching en begeleiding gebeurt door eigen medewerkers en in samenwerking met de instellingen in de stad.
- Diagnose (€ 480.000 voordeel)
Bij het opstellen van de begroting voor diagnose is vooral gerekend met het inhuren van diagnostische adviezen, met specialistische kennis, zoals onder andere medische adviezen. In het eerste halfjaar van 2012 is een groot screeningsproject van 500 klanten uitgevoerd door de Weener Groep. Dat leverde een (voldoende) goed inzicht op in de (on)mogelijkheden van deze mensen in hun traject naar financiële zelfstandigheid, waardoor de inhuur van specialistische diagnose veel minder noodzakelijk was. Voor de rest van 2012 verwachten we ook veel minder inzet van specialistische diagnose omdat we vanaf augustus zijn gestart met het afnemen van assessments (arbeidsdiagnostisch onderzoek) in samenwerking met de WeenerGroep voor wederom een grote groep klanten.
- Werkgever Service Punt (€ 550.000 voordeel)
De plaatsingsmogelijkheden voor onze doelgroep zijn vooral door de economische situatie beperkt. Toch kan ook zonder veel inzet van dit soort instrumenten het beperkte aantal vacatures voor onze doelgroep ingevuld worden.
- Ontwikkelkosten en pilots, extern advies (€ 617.000 voordeel)
In verband met het controversieel verklaren van de Wet werken naar vermogen zijn de budgetten voor ontwikkelingskosten en pilots Wwnv onbenut gebleven. Daarnaast is er minder externe advisering nodig geweest.

Tegenover het voordeel op het participatiebudget staan de nadelige gevolgen van de afbouw van gesubsidieerde arbeid voor de gemeente als werkgever. In 2011 heeft uw raad besloten de huidige gesubsidieerde arbeid per 1 januari 2013 te beëindigen. Dit besluit was noodzakelijk door bezuinigingen van het Rijk op het re-integratiebudget (W-deel) van de Wet Werk en Bijstand (WWB).

Als gemeente hebben wij bij de afbouw van gesubsidieerde arbeid een rol als subsidieverstrekker en als werkgever.

Als werkgever staan wij voor de keuze van ontslag of het in dienst houden van de betreffende medewerkers. Gezien de beperkte meerkosten van het in dienst houden willen we de dienstverbanden continueren. Op deze manier maken wij het als grote werkgever mogelijk om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een plek in de organisatie te geven. Deze keuze leidt ertoe dat de volgende bedragen nodig zijn:

Beëindigen subsidie oud ID- en WIW banen	€ 417.145
In dienst houden groep ID'ers	€ 1.863.000
Uitstroomtraject en ontslagvergoeding 5WIW'ers	€ 80.000

Veiligheid

- Bestuurlijke strafbeschikkingen (€ 132.000 nadeel)

De PV-vergoeding vanuit het Ministerie wordt in de maand februari uitgekeerd op grond van het resultaat uit het vorige kalenderjaar. De PV-vergoeding betreft dus de vergoeding voor Processen-Verbaal, die in 2011 zijn uitgereikt.

Het begrotingsbedrag is vastgesteld op basis van aannames van het jaar 2009. De inkomsten in 2012 blijven achter (€132.000) op de begroting.

Aan de lagere opbrengsten liggen de volgende oorzaken ten grondslag:

1. De beschikbare BOA capaciteit wordt integraal ingezet voor de doelstellingen uit het integraal veiligheidsplan en schoon en veilig.
2. Er zijn minder APV-beschikkingen uitgereikt, die voor een PV-vergoeding in aanmerking komen. Dit is mede een gevolg van aanpassing van de APV op het gebruik van alcohol in de openbare ruimte.
3. In 2011 heeft het Ministerie met betrekking tot de BOA bevoegdheden een beperking doorgevoerd voor wat betreft gebod en – verbodsborden.
4. Overtredingen van inrijdverboden, zoals milieuzonering, kennen geen PV vergoeding.

Het lagere bedrag aan PV vergoedingen heeft in dit verband een structureel karakter.

- Veiligheidsregio Brabant Noord (€ 480.000 voordeel)
Uitbetaling batig exploitatiesaldo over 2011 van:
  - Brandweer Brabant-Noord (€ 444.000 voordeel): éénmalig lagere kosten als gevolg van het gefaseerd opstarten van de nieuwe (geregionaliseerde) organisatie van Brandweer Brabant-Noord, vooruitlopend op te realiseren bezuinigingen.
  - Gemeenschappelijk Meld Centrum (€ 36.000 voordeel)

Ruimte voor talent

- Leerlingenvervoer (€ 150.000 voordeel)
Bij gelijkblijvende vervoersbewegingen resteert aan het einde van het jaar circa € 150.000.
  - In verband met de ontwikkeling passend onderwijs was de verwachting dat er meer leerlingen een beroep zouden doen op het leerlingenvervoer. Tot op heden hebben we minder aanvragen in deze categorie ontvangen dan verwacht.
  - Voor inzet vervoer naar de tijdelijke locatie van de Imam Albogari was € 70.000 begroot, de kosten blijken uit te komen op € 30.000.
  - Jaarlijks worden middelen gereserveerd voor kwaliteitsonderzoek en monitoring. Deze middelen hebben we niet volledig benut.
  - De vervoersbewegingen en het aantal leerlingen kan per schooljaar fluctueren, hiermee wordt rekening gehouden in de begroting .Dit deels structurele voordeel wordt vanaf 2013 omgebogen op het leerlingenvervoer Dit heeft betrekking op de bezuiniging door het combineren van leerlingenvervoer en doelgroepenvervoer zoals opgenomen in de ombuigingsronde van de begroting voor 2010.

- Kinderopvang (€ 252.000 voordeel)
Na jaren van toename in het aantal klanten en verstrekkingen (reden om het budget structureel op te hogen) zagen we in 2011 een afvlakking. Met de maatregelen uit de verordening Kinderopvang ingaande 01-01-2012 zien we een (verdere) daling van de uitgaven. In de verordening kinderopvang 2012 zijn diverse maatregelen genomen om de uitgaven voor kinderopvang te beperken. Daarbij wordt strakker gecontroleerd of het aantal uren kinderopvang dat wordt verstrekt overeenkomt met het aantal uren dat noodzakelijk is. Daarnaast wordt ook nadrukkelijker gekeken naar andere voorliggende voorzieningen. Voor doelgroepen heeft ook de keuze voor minder (langdurige) trajecten bij reïntegratiebedrijven effecten op de uitgaven. Voor SMI zijn aanvullende eisen gesteld zoals bijvoorbeeld professionele begeleiding om problematiek weg te nemen als voorwaarde voor een

tegemoetkoming. Dit alles leidt tot voordelen.

Het is nu niet te bepalen of deze effecten structureel zijn. De regelgeving omtrent kinderopvang is in beweging. In januari 2013 treedt weer een wetwijziging in werking waarbij de belastingdienst een aantal taken over gaat nemen. De effecten hiervan op de gemeentelijke begroting worden nog in kaart gebracht.

Wonen en werkomgeving

- BAG (€ 130.000 nadeel)

De invoering van de Wet BAG heeft bij onze gemeente in afgelopen jaren maar ook landelijk tot veel problemen geleid. De aansluiting met OLO, de landelijke voorziening, en de inrichting van de applicaties heeft veel inspanningen en capaciteit, zowel extern als intern, gekost, meer dan begroot.

De door het Rijk gestelde deadlines op ICT gebied zijn weliswaar gehaald, maar de applicaties en inrichting van processen moeten alsnog op voldoende niveau worden gebracht. Het beheer en onderhoud kosten hierdoor ook meer tijd.

Sport en recreatie

- BTW buitensport (€ 560.000 voordeel)

Op basis van het nieuwe BTW-sportbesluit (gelegenheid geven voor sportbeoefening) heeft de gemeente 's-Hertogenbosch bij de Belastingdienst een verzoek ingediend tot volledige teruggaaf van BTW over voorgaande jaren (2006 tot en met 3^e kwartaal 2011) voor haar buitensportcomplexen, zowel wat betreft onderhoud en exploitatie als investeringen.

Gedateerd op 8 oktober 2012 is door de Belastingdienst Oost-Brabant een motivering van de uitspraak op bezwaar aan de gemeente verstrekt waarin vermeld wordt dat ambtshalve tot een gehele teruggaaf wordt overgegaan voor een bedrag van afgerond € 560.000.

Milieurespecterende ontwikkelingen

- Energiebesparende maatregelen (€3.000.000 nadeel)

Het doel voor de bestaande gemeentelijke gebouwen is dat zij in 2020 klimaatneutraal zijn. De eerste stap is het verbeteren van alle gebouwen tot energielabel B. 61 panden hebben reeds label B. De kosten van de verbetering tot energielabel B van de 67 nog te verbeteren panden worden op dit moment geraamd op € 9 miljoen. Dit is € 3 miljoen meer dan in eerste instantie op basis van kentallen was geraamd. Deze meerkosten nemen we nu als nadeel in de managementrapportage.

- Werken voor derden Afvalstoffendienst (€ 600.000 voordeel)

Met betrekking tot de werken voor derden wordt een voordelig resultaat van € 600.000 t.o.v. de begroting 2012 verwacht. Op dit moment wordt er geprofiteerd van betere prijsstellingen in relatie tot de te maken kosten. Aan de kostenzijde is sprake van doorzettende efficiency in werkwijzen en logistiek onder meer samenhangend met de nieuwe huisvesting. Bedrijfsmatig gezien vraagt de markt ook om aanpassing van deze prijsstellingen bij nieuwe contracten. Het resultaat is onderhevig aan deze fluctuerende marktontwikkelingen.

Voor nadere details wordt verwezen naar bijlage 3 Afvalstoffendienst.

Cultuurhistorische kwaliteit

- Bijdrage CETSI (€ 100.000 nadeel)

In 2010 heeft onze gemeente via de algemene uitkering € 100.000 ontvangen uit de Cofinancieringsregeling Europese Territoriale Samenwerking (CETSI). Deze middelen zijn toen abusievelijk niet gereserveerd, maar als bate genomen. Dit jaar maken we de kosten die

onder deze regeling gesubsidieerd zijn, waardoor nu een nadeel ontstaat van eenzelfde bedrag.

Ruimte voor bedrijvigheid

- Reclame opbrengsten billboards (€ 225.000 nadeel)

De overeenkomst met JcDecaux voor het exploiteren van billboards is, tegen het einde van de looptijd van het contract, door JcDecaux opgezegd. Dat JcDecaux de overeenkomst niet tegen de oude voorwaarden wilde verlengen, is ingegeven door de sterk verslechterde marktomstandigheden voor dit formaat reclame. Een positieve exploitatie bleek op basis van het contract niet langer mogelijk. Met JcDecaux is evenwel overstemming bereikt over een voortzetting van de overeenkomst voor de duur van drie jaar, met een beperkt aantal masten tegen een jaarlijkse vergoeding van € 80.000. Dit betekent echter een structureel tekort op reclame-inkomsten van € 300.000 per jaar. Voor 2012 bedraagt het nadeel € 225.000.

Arbeidsparticipatie

- Gemeentelijk minimabeleid (€ 149.000 voordeel)

Binnen het gemeentelijk minimabeleid is sprake van een voordeel op de collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (€ 120.000), de bijzondere bijstand (€ 102.000) en de categoriale bijzondere bijstand (€ 49.000). Hier tegenover staat een nadeel van € 122.000 op de langdurigheidstoelage. Als gevolg van het controversieel verklaren van de Wet Werken naar vermogen lukt het niet een verlaging van de langdurigheidstoelage te realiseren.

Beleggingen en overige baten en lasten

- Financiering (€ 1.500.000 voordeel)

Het voordelige financieringsresultaat wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de extreem lage korte rente. Begin juli verlaagde de Europese Centrale Bank de rente die banken krijgen op hun deposito's bij de centrale bank naar 0,0%. Als gevolg daarvan daalden de tarieven voor korte leningen tot net boven dit percentage. Sindsdien lenen we op weekbasis tegen dergelijke lage tarieven.

- Kapitaallasten (€ 191.000 nadeel)

Voor de kapitaallasten is sprake van een budgettair voordeel van € 1,6 miljoen. Omdat we weten dat niet alle investeringen in een jaar worden gerealiseerd nemen we hiervoor in de begroting een post onderuitputting op. In 2012 bedroeg deze post € 1,8 miljoen, zodat per saldo een nadeel van € 0,2 miljoen ontstaat.

- Onvoorzien (€ 225.000 voordeel)

Er is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

- Personeelskosten (€ 476.000 voordeel)

De personeelskosten laten een onderschrijding zien van € 0,5 miljoen op een totaal aan kosten van € 88 miljoen. Het voordeel op de personeelskosten bestaat uit een voordelig saldo doordat er minder ingehuurd wordt ten opzichte van de ontstane vacaturruimte (€ 0,9 miljoen), een nadeel op uitkeringen voor ex-wethouders (€ 0,2 miljoen) en het meer toeschrijven van personeelskosten aan de exploitatie in plaats van aan projecten (€ 0,2 miljoen).

Algemene uitkering gemeentefonds (€ 520.000 nadeel)

Het nadeel op de algemene uitkering uit het gemeentefonds bedraagt € 0,5 miljoen.

Bij de septembercirculaire 2011 hebben wij reeds aangegeven dat de algemene uitkering 2012 zich nadelig zou ontwikkelen. Op basis van die circulaire bedroeg het nadeel voor het uitkeringsjaar 2012 €2 miljoen. Doordat de basisgegevens van onze gemeente zich echter redelijk gunstig hebben ontwikkeld, resteert op basis van de recent verschenen septembercirculaire voor 2012 een budgettair nadeel van €0,9 miljoen.

In 2011 hebben we daarentegen een voordeel van €0,5 miljoen door het voordelige saldo van de ontwikkeling basisgegevens/uitkeringsbasis (€0,3 miljoen), een compensatie voor het gratis verstrekken van identiteitskaarten in een deel van 2011 (€0,1 miljoen) en de uitkering van de verdeelreserve 2011 (€0,1 miljoen).

Het jaar 2010 levert een nadeel op van €0,1 miljoen. Het nadeel van 2010 wordt met name veroorzaakt door een aanpassing van de OZB waarden niet woningen.

Wij stellen voor een begrotingswijziging te maken voor de taakmutaties van de algemene uitkering en de bijbehorende tegenposten wanneer deze taakmutaties in 2012 nog niet zijn uitgevoerd (zie bijlage 4).

Budgetoverheveling

Het Platform Rechtmatigheid heeft in de Kadernota 2008 aangegeven dat voor budget dat in het oude jaar niet is besteed, maar nog wel nodig is voor uitvoering van activiteiten in het nieuwe jaar budgetoverheveling dient plaats te vinden. Daarnaast legt het BBV op dat voor posten waarvan het budget in het oude jaar niet wordt besteed, ook de bijbehorende mutatie in de reserve dan wel het overlopend passief naar het volgende jaar wordt overgeheveld. Wij stellen voor om voor de posten waar dit voor geldt (zie bijlage 5) een begrotingswijziging te maken.

Ombuigingen

In deze managementrapportage rapporteren we over de ombuigingen uit de begroting 2010 en de begroting 2011 voor het jaar 2012.

De "oud voor nieuw" posten uit de begroting 2010 bevatten twee ombuigingen die in 2012 voor het eerst moeten worden gerealiseerd. Daarnaast zijn er twee ombuigingen die in 2011 niet zijn gerealiseerd. Deze vier ombuigingen worden in 2012 volledig gerealiseerd.

De ombuigingen uit de begroting 2011 die in 2012 niet of gedeeltelijk worden gerealiseerd worden gecompenseerd door andere ombuigingen.

De ombuiging met de grootste afwijking is het invoeren van betaald parkeren Engelermeer (€55.000). Deze post wordt in 2012 gecompenseerd door het later ingaan van de benodigde compensatie voor de huurverhoging van de Willem II fabriek.

De verwachting is dat alle ombuigingsmaatregelen structureel gerealiseerd worden.

Grondbedrijf

Het grondbedrijf is de optelsom van alle grondexploitaties die door de gemeente worden uitgevoerd. Minimaal twee maal per jaar actualiseren wij deze grondexploitaties. Via de managementrapportage informeren wij u jaarlijks tussentijds over de financiële positie van het grondbedrijf. Vervolgens maken wij in de jaarrekening een uitgebreide stand van zaken op. Dan treffen wij ook de noodzakelijk geachte verliesvoorzieningen en nemen wij, indien mogelijk, eventuele positieve resultaten.

In de jaarrekening 2011 zijn wij uitvoerig ingegaan op het effect dat de huidige crisis op de vastgoedmarkt heeft op het grondbedrijf. Ook in 2012 is er geen enkel zicht op herstel van de markt. De onzekerheid blijft groot. Belangrijke factoren hierbij zijn de economische instabiliteit in Europa en de onzekerheid over het beleid dat de Rijksoverheid de komende jaren voor de vastgoedmarkt gaat voeren. De verwachtingen voor ons grondbedrijf blijven dan ook somber.

Voor het grondbedrijf betekent de crisis op de vastgoedmarkt dat de verkoop van bouwgrond sterk is gedaald. Wij verwachten dat de opbrengst uit grondverkoop in 2012 uitkomt op het laagste peil sinds jaren. Verder zien wij dat projecten langer duren en dat grondprijzen onder druk blijven staan.

In 2011 verdween het herstel van de vastgoedmarkt geheel uit het zicht. In de jaarrekening 2011 hebben wij daarom verliesvoorzieningen getroffen en afwaarderingen gedaan voor een totaalbedrag van €23,4 miljoen. Bovendien is een bijzondere voorziening ingesteld ad. €6,7 miljoen vanwege verwachte verliezen op het project Heesch-West. Deze maatregelen konden worden genomen, zonder een beroep te hoeven doen op de algemene middelen. Dit was mogelijk dankzij de in goede tijden opgebouwde algemene reserve en de in de jaarrekening 2011 verantwoorde winstnemingen op Empel 1e en 2e fase.

Op basis van de recent geactualiseerde grondexploitaties verwachten wij in de jaarrekening 2012 een verliesvoorziening te moeten treffen op het project bedrijventerrein Rietvelden. Wij houden rekening met een verliesvoorziening van ongeveer €3 miljoen omdat, als gevolg van de verslechterde marktomstandigheden, deze grondexploitatie onder druk staat. Wij gaan er vanuit dat geen andere verliesvoorzieningen noodzakelijk zijn. Wel blijft het onzeker of de getroffen voorziening vanwege verwachte verliezen op het project Heesch-West voldoende is. In de loop van 2013 zullen wij bezien of aanvullende maatregelen hierbij noodzakelijk zijn.

De te treffen verliesvoorziening op bedrijventerrein Rietvelden wordt opgevangen door enkele kleinere positieve resultaten op andere grondexploitaties. Daarmee zal het saldo van de algemene reserve van het grondbedrijf op hetzelfde niveau blijven als bij de jaarrekening 2011. De algemene reserve kende in de jaarrekening 2011 een stand van €8,5 miljoen.

Jaarlijks bepalen wij op basis van het risicoprofiel van de individuele grondexploitaties wat de hoogte zou moeten zijn van onze algemene bedrijfsreserve. Op dit moment gaan wij er vanuit dat de benodigde algemene reserve beperkt zal stijgen. Dit is toe te schrijven aan een verhoogd risico op de gemeentelijke grondexploitatie Willemspoort. De benodigde algemene reserve stijgt hiermee van €18,5 miljoen naar ruim €19 miljoen. De algemene reserve blijft hierdoor circa €10 miljoen lager dan de benodigde reserve op basis van het risicoprofiel.

Over de ontwikkeling Willemspoort het volgende. In de bijlage bij de raadsinformatiebrief 'Gemeentelijke deelnemingen' (12.0825) is een toelichting opgenomen over de voortgang van het project Willemspoort. Daarin is geschetst dat door de gewijzigde marktomstandigheden de directie van de vennootschap het noodzakelijk acht het stedenbouwkundig plan voor het gebied aan te passen. Het aangepaste stedenbouwkundig plan komt waarschijnlijk in de eerste helft van 2013 gereed. Na de besluitvorming over het stedenbouwkundig plan door raad van commissarissen en aandeelhouders, zal door de gemeente op basis van dit plan, het ruimtelijk plan voor Willemspoort worden opgesteld. Dit ruimtelijk plan wordt, zodra voldoende zekerheid bestaat over de afname van het vastgoed, aan de gemeenteraad ter vaststelling aangeboden. Tegelijkertijd met het stedenbouwkundig plan moeten ook de grond-, opstal- en

parkeerexploitatie worden geactualiseerd. Naar verwachting leidt één en ander tot herijking van de zakelijke afspraken. Het grondbedrijf hanteert het uitgangspunt dat de financiële gevolgen voor de gemeente van de nader te maken afspraken opgevangen moeten kunnen worden binnen de gemeentelijke grondexploitatie voor Willemspoort.

De gemeenteraad zal vanzelfsprekend conform de hiervoor geldende afspraken worden betrokken bij de procedure voor de vaststelling van het ruimtelijk plan voor Willemspoort. Het is het voornemen van ons college om, nadat wij als aandeelhouder het nieuwe stedenbouwkundig plan ter besluitvorming hebben ontvangen, uw raad door middel van een raadsinformatiebrief tussentijds actief te informeren over dit gewijzigde plan.

Ook enkele andere gebiedsontwikkelingen geven wij vorm via een publiek-private-samenwerking in een aparte vennootschap. Gelet op de vermogenspositie van Haverleij B.V. en de B.V. Paleiskwartier achten wij het, naar de huidige inzichten, niet noodzakelijk hiervoor binnen de gemeente een extra risicobuffer aan te houden.

De financiële positie van het grondbedrijf wordt niet alleen bepaald door de algemene bedrijfsreserve.

Ook het geraamd toekomstige eindresultaat van alle in exploitatie zijnde grondexploitaties maakt hier onderdeel van uit. In de jaarrekening 2011 is aangegeven dat, indien alle lopende plannen conform de per 31 december 2011 (herziene) geraamde resultaten worden gerealiseerd, het verwachte positieve eindresultaat € 13,6 miljoen bedraagt. De jaarrekening 2012 zal een vergelijkbaar beeld laten zien.

Conclusies

Ons college blijft somber over de ontwikkeling van de vastgoedmarkt in de komende jaren. Bij de jaarrekening 2011 zijn de gemeentelijke grondexploitaties aangepast, uitgaande van de verwachting dat de crisis op de vastgoedmarkt nog enkele jaren duurt. Bovendien gaan wij daarna uit van een langzaam herstel. In de jaarrekening 2011 heeft dit geleid tot aanzienlijke verliesvoorzieningen en afwaarderingen. Wij gaan er vanuit dat bij de jaarrekening 2012 alleen een verliesvoorziening moet worden getroffen bij het project 'Bedrijventerrein Rietvelden'. De algemene reserve van het grondbedrijf blijft op een gelijk niveau als in 2011 (€ 8,5 miljoen).

In de jaren voorafgaand aan de crisis is een behoorlijke risicobuffer opgebouwd. Onze wijze van winst- en verliesnemen en waarden hebben er mede voor gezorgd dat het grondbedrijf de crisis vooralsnog aankan zonder een beroep te hoeven doen op de algemene dienst. De in goede tijden opgebouwde risicobuffer blijkt nu in tijden van crisis van groot belang.

De huidige stand van de algemene bedrijfsreserve blijft circa € 10 miljoen lager dan de benodigde reserve op basis van het risicoprofiel. Dit betekent dat, mocht de markt weer aantrekken, eerst de bedrijfsreserve weer op een toereikend niveau gebracht dient te worden. Dit kan uit toekomstig te realiseren winsten. Deze zijn nochtans ook afhankelijk van de ontwikkeling van de vastgoedmarkt.

Burgemeester en wethouders van 's-Hertogenbosch,
De secretaris, De burgemeester,

mr. drs. I.A.M. Woestenberg

mr. dr. A.G.J.M. Rombouts

Bijlagen:

1. Specificatie incidentele en structurele verschillen
2. Beleidsmatige afwijkingen
3. Afvalstoffendienst
4. Overzicht taakmutaties algemene uitkering
5. Overzicht budgetoverheveling

Ter inzage:

N.v.t.

De gemeenteraad van 's-Hertogenbosch in zijn openbare vergadering van
11 december 2012;

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 06 november 2012,
regnr. 96992;

gelet op de Gemeentewet;

Besluit

Bijgaand concept - raadsbesluit vaststellen waarin wordt gevraagd om te besluiten tot:

- Het overzicht begrotingswijzigingen naar aanleiding van taakmutaties vast te stellen.
- Het overzicht begrotingswijzigingen naar aanleiding van budgetoverheveling vast te stellen.

's-Hertogenbosch,
De gemeenteraad voornoemd,
De griffier,

De voorzitter,

drs. A. van der Jagt

mr. dr. A.G.J.M. Rombouts